نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره نهم، شماره اول، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۱ تا ۲

سخن سردبیر

صیانت از سلامت مردم و گروه‌های آسیب‌پذیر در شرایط جنگی و بحران: درس‌هایی از جنگ تحمیلی آمریکا و رژیم صهیونیستی بر علیه ملت سلحشور ایران

نعمتان مکفورتان الامن والعافیه (بحارالأنوار ج ۷۸ ص ۱۷۰)

در شبانگاه ستمگری خبیث‌ترین دشمنان بشر، هجومی ناجوانمردانه برعلیه ابنای وطن اسلامی روا داشتند و کودکان و زنان و مردم بی‌دفاع را آماج تیرهای زهرآگین نفرت و نامردمی و جنایت قرار دادند. از وجوه ممیزه این جنایت کم نظیر، هجوم ناجوانمردانه به زیرساخت‌های حیاتی و مراکز سلامتی بود. بیمارستان کودکان حکیم تهران در اولین ساعات جنایت مورد هجوم قرار گرفت، بیمارستان سوانح و سوختگی شهید مطهری ، بیمارستان فارابی کرمانشاه، بیمارستان زندان اوین و بیش از ۳۰ مرکز بهداشتی درمانی در سراسر کشور آماج حملات ددمنشانه رژیم منحوس صهیونی و ارباب آمریکائیش قرار گرفت. حتی در جنایتی وقیحانه به آمبولانسی حمله شد و بیماران و همه سرنشینانش مظلومانه شهید شدند. جمعی از پزشکان، پرستاران، بیماران و مردم عادی شهید یا مجروح شدند؛ اما ملت سلحشور و مقاوم ایران اسلامی و خدمت‌گزاران نظام سلامت با بهره‌گیری از دستاوردهای دفاع مقدس و حوادث بعدی و به‌ویژه همه‌گیری کرونا، مقاوم‌تر و آماده‌تر از هر زمان، با پایمردی تاریخی و جانانه خود، کید دشمنان سفاک و جنایت‌کار را در هم شکسته و همچنان فائز و با اقتدار و با صلابت، از کیان و آرمان‌های خود دفاع نمودند. حادثه‌ای عبرت آموز که دو نعمت بزرگ الهی، همزمان مورد تهدید قرار گرفت: «امنیت ملی» و «سلامت عمومی». این حادثه مهم تاریخی، بار دیگر مصداق فرموده حکیمانه پیامبر اکرم صلی‌الله علیه و آله قرار گرفت: «النعمتان مکفورتان الامن والعافیه». مقام معظم رهبری در یکی از سخنرانی‌های خود در جمع بسیجیان فرمودند: «امنیت نعمت بزرگی است. در قرآن هم راجع به امن و امنیت سخن رفته است. در هر جامعه‌ای، زمینه لازم برای پیشرفت‌های مادّی و معنوی، امنیت است. البته افراد برجسته‌ای هستند که در فضاهای ناامن هم کارهای بزرگی انجام می‌دهند؛ در زیر فشار اختناق رژیم‌های ظالم و ستمگر- همان‌گونه که قبل از انقلاب در این کشور بود- کسانی بودند که در همان ناامنی هم کارهای بزرگی می‌کردند؛ لیکن شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت، در درجه‌ی اول «امنیت» است...». همچنین در زمینه سلامت فرموده‌اند: «... مسئله سلامت جزو اولین مسائل مهم زندگی جوامع است. این حدیث معروف «نعمتان مجهولتان الصّحّة و الأمان» به‌راستی انگشت اشاره‌ای به یک امر اساسی و حیاتی است هم سلامت، هم امنیت در شمار نعمت‌های بزرگی است که انسان تا از آن نعمت‌ها محروم نباشد، اهمیت و ارزش آن را نمی‌فهمد؛ مثل هوا، مثل تنفس. تا وقتی انسان تنفس می کند، اهمیت این نعمت رایگان و همه‌جائی را درک نمی‌کند؛ تنفس که مشکل شد، انسان آن وقت احساس می‌کند چه نعمت بزرگی از دست رفته است ...». آنچه در حوادث اخیر واقع شد، ترجمان مصداقی کلام نورانی پیامبر و تعبیر حکیمانه مقام معظم رهبری بود. دو نعمت بزرگ الهی که همزمان توسط دشمن‌ترین دشمنان خدا و خلق خدا، آماج هدف‌های پلید و ضد انسانی قرار گرفتند و قدر و ارزش الهی آنها بیش از همیشه برای ملت فهیم و مقاوم و ارزشمند ایران اسلامی روشن شد.

گلچینی از ارزش‌ها و ویژگی‌های الگوی اسلامی ایرانی صیانت از امنیت و سلامت در شرایط جنگی و سایر بلایای مشابه:

- رفتار خردمندانه، علمی، و مبتنی بر مطالعات و تجربیات قبلی و دستورالعمل‌های فعلی؛ سیاست‌گذاری علمی مبتنی بر شواهد، با ایفای نقش شورای‌عالی سلامت و امنیت غذایی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، فرهنگستان علوم پزشکی و دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور؛
- التزام سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و سایر کارگزاران و کارکنان نظام سلامت، به صیانت از سلامت جامعه و آحاد آن؛
- آموزش، توانمندسازی و مهارت‌آموزی مستمر و نظام‌مند دانشگاهیان و کارکنان نظام سلامت، در مجموعه شبکه بهداشتی درمانی کشور؛
- پایبندی و اتکال همیشگی به ارزش‌ها و تأکید بر نقطه اصلی این ارزش‌ها، یعنی کمک فوری و همه‌جانبه به انسان‌های آسیب‌دیده و نیازمند، بیماران، مجروحان، آوارگان و سایر آسیب دیدگان، در همه مسائل و نیازهای آنان و ایجاد امنیت خاطر برای آسیب‌دیدگان، نزدیکان آنان و همه مردم؛

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.18]

- بهره‌مندی شایسته از علوم الهی، سیره اولیای دین در حوادث دشوار و بلایا، مطالعه قرآن و حدیث، کاربرد اندوخته‌های تربیتی، و تجربه‌های عملی و ارزشمند قبلی؛
- مسئولیت‌پذیری علمی، حرفه‌ای و سیاسی-اجتماعی آحاد جامعه سلامت کشور، در استمرار بخشیدن به مراقبت‌ها و خدمات سلامت به عموم مردم، با اولویت محرومان و اقشار آسیب‌پذیر و نیز فوریت‌های پزشکی.

صیانت از سلامت روان و سلامت معنوی اسلامی جامعه و آحاد آن با اولویت آسیب‌دیدگان، و با احترام به عواطف انسانی و تقویت توانمندی به‌کارگیری روش‌های مناسب در شرایط مختلف، برقراری ارتباط عاطفی شایسته و نیکو با مصدومان و سایر تعالیم ناظر بر ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت روان و سلامت معنوی اسلامی؛ بعضی از مصادیق آن عبارتند از:

- یاد خداوند آرامش بخش دل‌ها است: «هدایت شدگان) کسانی هستند که ایمان آورده و دل‌هایشان به یاد خدا آرام می‌گیرد. بدانید که تنها با یاد خدا دلها آرام می‌گیرد» (رعد: ۲۸)؛
- برگشت و اتکال و رجوع به خداوند «الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ»(بقره:۱۵۶)؛
- هر نوع حادثه و وارد شدن نقص در جان و مال را به‌عنوان یک آزمایش الهی دانستن (بقره:۱۵۵)؛
- پیشه کردن صبر و پرهیز از بی‌تابی (بقره:۱۵۵)؛ صبر بر بلا و سختی‌ها زمانی با ارزش است که با رضایت کامل در مقابل خواست الهی همراه باشد (مجلسی، بحارالانوار، ج۵، ص۱۰۴)؛
- دعا و نیایش به درگاه قادر متعال، امام علی(ع) می‌فرماید: «اگر مردم به‌هنگام نزول عذاب‌ها، و گرفته شدن نعمت‌ها، با درستی نیّت و با قلب‌های پر از محبّت در پیشگاه خدا زاری کنند، آنچه از دستشان رفته را باز خواهد گرداند، و هر گونه فسادی را برای آنان اصلاح خواهد کرد»؛ (حر عاملی، وسائل الشیعه، ج۵، ص۱۸۴)؛
- یاری نیازمندان با اهدای صدقه: رسول خدا (ص) می‌فرمایند: «صدقه بدهید و بیماران خود را با صدقه درمان کنید؛ زیرا صدقه، از پیشامدهای ناگوار و بیماری‌ها جلوگیری می‌کند و بر عمر و حسنات شما می‌افزاید»؛ (متقی هندی،کنزالعمال، ج۶؛ ص۳۷۱)؛
- اندیشه و عبرت از حوادث، برای پیشگیری از حوادث قابل پیشگیری بعدی، هشیاری و یادآوری وظایف؛
- فرهنگ‌سازی در حوزه پیشگیری از بحران و کاهش مخاطرات و ارتقای فرهنگ و سواد سلامت جامعه و آحاد آن؛
- تقویت ظرفیت مطلوب فراگیری از درس‌آموخته‌ها و دستاوردهای ارزشمند داخلی، به‌ویژه دفاع مقدس، همه‌گیری کرونا و تجارب مهم جنگ تحمیلی ۱۲روزه اخیر آمریکا و اسرائیل علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران؛
- بومی‌سازی دانش و تجربیات معتبر و مبتنی بر شواهد بین‌المللی و استفاده بهینه از آنها؛
- خلق اقتدار تاریخی، فرهنگی و ملی با روایت صحیح، حقیقی و ثبت حقایق و تبیین تأثیرگذار و ماندگار.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-24]

[DOI: 10.22034/9.1.18]